

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2025. № 1.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.1.21>

УДК 336.1:339.17-043.86

I. В. Височин,

*д. е. н., професор, професор кафедри економіки та фінансів підприємства,
Державний торговельно-економічний університет*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1738-8553>

А. О. Дідківський,

аспірант, Державний торговельно-економічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1296-4731>

ФІНАНСОВА ДІАГНОСТИКА ЯК ПЕРЕДУМОВА ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА ТОРГІВЛІ

I. Vysochyn,

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department
of Economics and Business Finance, State University of Trade and Economics*

A. Didkivskyi,

Postgraduate student, State University of Trade and Economics

FINANCIAL DIAGNOSTICS AS A PREREQUISITE FOR FORECASTING THE DEVELOPMENT OF A TRADE ENTERPRISE

Стаття присвячена комплексному дослідженню взаємозв'язку фінансової діагностики та фінансового прогнозування в системі забезпечення розвитку підприємства торгівлі. Визначено, що розвиток

підприємства торгівлі є переходом до якісно нового стану, який характеризується покращенням ресурсного забезпечення, підвищенням прибутковості, розширенням ринку та соціальною відповідальністю. Діагностика розвитку підприємств торгівлі є ключовим інструментом забезпечення їх стабільного зростання, конкурентоспроможності та адаптації до динамічного ринкового середовища. Наведено класифікацію видів діагностики розвитку. Розглянуто специфіку фінансової діагностики розвитку підприємств торгівлі, враховуючи швидку оборотність активів, інтенсивність грошових потоків і залежність від зовнішніх факторів. У статті також розглядаються фінансові ризики, які постають перед підприємствами торгівлі, особливо в умовах війни, включаючи ризик зниження платоспроможності споживачів, курсову нестабільність, інфляційні загрози, перебої в логістиці та інші виклики. Визначено роль фінансового прогнозування як елементу фінансової діагностики розвитку підприємства торгівлі. Зазначено, що фінансова діагностика забезпечує базу для аналізу поточного стану підприємства торгівлі, а фінансове прогнозування дозволяє формувати стратегії з урахуванням майбутніх змін і потенційних ризиків. У висновках підкреслюється важливість фінансової діагностики для забезпечення стабільності й конкурентоспроможності підприємств торгівлі. Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі включають розробку стійких моделей управління, адаптованих до мінливих умов зовнішнього середовища та кризових ситуацій.

The article is devoted to a comprehensive study of the relationship between financial diagnostics and financial forecasting in the system of ensuring the development of a trade enterprise. It was determined that the development of a trade enterprise is a transition to a qualitatively new state, which is characterized by improved resource provision, increased profitability, market expansion and social responsibility. Diagnostics of the development of trade enterprises is a key tool for ensuring their stable growth, competitiveness and adaptation to a dynamic

market environment. A systematic approach to development diagnostics provides enterprises with the opportunity to form realistic forecasts, develop development strategies and proactively respond to external challenges, which is especially important in times of crises or military operations. The classification of types of development diagnostics is provided, including financial, operational, marketing, organizational, innovative, socio-economic, as well as diagnostics of the external environment. The specifics of financial diagnostics of the development of trade enterprises are considered, taking into account the rapid turnover of assets, the intensity of cash flows and dependence on external factors. It is noted that the integration of digital technologies into this process increases the accuracy of analysis, simplifies forecasting, ensures transparency of activity and adaptability to market changes. At the same time, challenges such as the high costs of implementing digital solutions, the risks of cyber attacks and the need for staff training are highlighted. The article also examines the financial risks faced by trading enterprises, especially in times of war, including the risk of reduced consumer solvency, exchange rate volatility, inflationary threats, logistical disruptions, and other challenges. The role of financial forecasting as an element of financial diagnostics of the development of a trade enterprise is determined. It is noted that financial diagnostics provide a basis for analyzing the current state of a trade enterprise, and financial forecasting allows for the formation of strategies taking into account future changes and potential risks. The importance of creating adaptive models of financial diagnostics that take into account the specifics of the industry, macroeconomic conditions and global crises is emphasized. The conclusions emphasize the importance of financial diagnostics for ensuring the stability and competitiveness of trade enterprises. Prospects for further research in this direction include the development of sustainable management models adapted to changing environmental conditions and crisis situations.

Ключові слова: *розвиток, підприємство торгівлі, діагностика розвитку, фінансова діагностика, прогнозування розвитку, фінансове прогнозування, фінансові ризики.*

Keywords: *development, trade enterprise, development diagnostics, financial diagnostics, development forecasting, financial forecasting, financial risks.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Основна мета діяльності будь-якого комерційного підприємства – отримання прибутку. В перспективі обсяг цього прибутку має зростати, а бізнес – масштабуватися, тобто розвиватися. Під таким розвитком науковці та практики можуть вбачати найрізноманітніші характеристики підприємництва: розширення ринків, нарощування виробництва, зростання вартості бізнесу тощо.

Сучасні умови господарювання підприємств торгівлі характеризуються високою динамічністю, посиленням конкуренції, макроекономічною нестабільністю та впливом зовнішніх факторів, таких як війна та глобальні економічні зміни. Це вимагає від підприємств не лише оперативного реагування на виклики, але й стратегічного бачення майбутнього розвитку. У таких умовах особливо важливою стає фінансова діагностика, яка дозволяє об'єктивно оцінити поточний фінансовий стан підприємства, і фінансове прогнозування, яке спрямоване на формування обґрунтованих сценаріїв його подальшого розвитку.

Основна проблема полягає в тому, що більшість підприємств торгівлі недостатньо використовують сучасні інструменти фінансової діагностики та прогнозування для забезпечення стійкого розвитку. Це може призводити до неефективного управління ресурсами, втрати конкурентних позицій і недостатньої адаптації до змін зовнішнього середовища. Відсутність чіткої системи діагностики та прогнозування фінансових показників обмежує можливості підприємств у прийнятті стратегічних рішень.

Дослідження фінансової діагностики та прогнозування розвитку підприємств торгівлі має вагоме значення як у науковому, так і в практичному аспектах. З наукової точки зору, воно сприяє розвитку теоретичних засад фінансового аналізу та прогнозування, інтеграції цифрових технологій у процеси діагностики, а також розробці нових підходів до моделювання фінансових ризиків і стабільності підприємства.

З практичного боку, результати дослідження сприятимуть підвищенню ефективності управління фінансовими ресурсами підприємств торгівлі, оптимізації процесів планування та прийняття рішень, а також забезпеченню їх адаптивності в умовах економічної нестабільності та воєнних викликів. Це дозволить підприємствам не лише зберегти фінансову стійкість, але й підвищити свою конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує, що науковці присвячують свої праці дослідженню таких понять, як фінансова діагностика, діагностика фінансового стану, діагностика фінансової діяльності, діагностика фінансово-економічного стану, діагностика фінансово-господарської діяльності та ін. Взаємозв'язок перелічених понять полягає в тому, що всі вони є складовими системного аналізу фінансового благополуччя підприємства, але мають різні акценти та цілі.

Системні дослідження фінансової діагностики проведено в роботах Кашени Н. [1], Кудельського В. [2], Островської О., Юркевич О., Жмуд А., Колякіної О. [3], Дмитренко Д. [4]. За результатами наявних розробок можна стверджувати, що фінансова діагностика охоплює комплексний аналіз усіх фінансових аспектів діяльності підприємства. Вона включає в себе як оцінку фінансового стану, так і аналіз фінансової діяльності, прогнозування та виявлення потенційних проблем і ризиків.

Умови невизначеності, викликані воєнними діями на території України, вимагають переосмислення підходів до прогнозування розвитку вітчизняних суб'єктів господарювання, теоретичне підґрунтя для чого закладено, зокрема, в роботах [5-9]. В межах фінансової діагностики актуальності набувають

дослідження підходів до фінансового прогнозування розвитку підприємств торгівлі, які б повною мірою враховували нові реалії їх функціонування. Фінансове прогнозування є ключовим інструментом забезпечення стабільного розвитку підприємства торгівлі, який дозволяє визначити перспективи його діяльності, мінімізувати ризики та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Воно забезпечує підвищення конкурентоспроможності за рахунок точного планування ресурсів, належний рівень фінансової стійкості завдяки ефективному управлінню грошовими потоками, прийняття обґрунтованих стратегічних і тактичних рішень та адаптацію до змін зовнішнього середовища. Теоретичний базис, який ґрунтується на дослідженнях науковців [10-14], слугує платформою для розробки методик і підходів до фінансового прогнозування розвитку підприємств торгівлі у реальній практиці.

Діагностику та прогнозування, як взаємопов'язані процеси, що використовуються для аналізу та управління розвитком підприємств, досліджували в своїх роботах Веретенникова Г., Омелаєнко Н. [15], Тарасюк Г., Ковальчук В, Сотник А. [16], Биба В., Лоза Т. [17], Самодай В., Машина Ю, Нечвоглод І. [18], Шкарабан С., Корецький Б., Ярощук О. [19], Сарай Н. [20]. Сучасні науковці, які розглядали взаємозв'язок діагностики та прогнозування розвитку підприємства, акцентують увагу на необхідності інтеграції стратегічного аналізу та прогнозних оцінок для забезпечення стійкого зростання. Багато сучасних досліджень зосереджуються на інтеграції цифрових технологій у процеси діагностики та прогнозування, що актуально і для підприємств торгівлі. Це включає роботи, присвячені використанню великих даних (Big Data), штучного інтелекту та машинного навчання для поліпшення точності прогнозування та глибини діагностики.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є висвітлення теоретичних засад та практичних аспектів фінансової діагностики як основи для фінансового прогнозування розвитку підприємства торгівлі, визначення їх взаємозв'язку та впливу на

забезпечення і підвищення стійкості підприємства торгівлі в умовах ризиків та криз.

Виклад основного матеріалу дослідження. Суть категорії «розвиток» у відношенні до економічних процесів та систем залишається предметом активних дискусій серед науковців і фахівців й надалі. Вчені та експерти запропонували кілька підходів та тлумачень щодо сутності цього поняття у своїх публікаціях.

Визначення терміну «розвиток підприємства» засноване на основі розуміння «розвитку» як філософської категорії. У філософському контексті «розвиток» [21] охоплює кілька аспектів, зокрема: перехід від одного якісного стану до іншого; якісна зміна у структурі об'єкта; поява якісно нового об'єкта та інші. Структура об'єкта включає у себе унікальну сукупність функціонально пов'язаних елементів, зв'язків та взаємозв'язків. Науковці та фахівці, які розглядають це поняття, зазначають одну чи кілька характеристик, які відображаються у визначенні розвитку як філософської категорії. Це підтверджується в численних дослідженнях, зокрема [22] та інших джерелах. Поняття розвитку, як загальнофілософська категорія є складовою практично будь-якої сфери науки, відповідно в даному дослідженні буде розглянуто його економічний аспект.

Цікавість науковців та фахівців до категорії «розвиток» пояснюється зміною концепції функціонування підприємств, яка передбачає розуміння розвитку як його основної характеристики. Деякі дослідники розглядають розвиток як процес, що забезпечує стабільне функціонування підприємства та його виживання на ринку [23]. Раніше розвиток розглядали лише як наслідок стабільного функціонування, якщо підприємство успішно здійснювало свою діяльність [24]. Таким чином, розвиток розглядався як похідна від здійснення діяльності підприємства («стабільне функціонування для досягнення розвитку»). Однак, на сьогоднішній день деякі науковці [23] вважають, що розвиток перетворився на його основу і підґрунтя («розвиток

для забезпечення функціонування»), а також став метою самого функціонування («розвиток для розвитку»).

При аналізі визначення терміну «розвиток підприємства» важливо згадати й сутність самого поняття «підприємство» як окремого поняття. Згідно з нормативно-законодавчими актами України, зокрема Господарського кодексу України [25], підприємство є суб'єктом господарської діяльності, створеним для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної та іншої господарської діяльності відповідно до Господарського кодексу України та інших нормативно-правових актів. Тому, коли ми говоримо про розвиток підприємства, ми маємо на увазі розвиток самого суб'єкта господарської діяльності, який систематично здійснює господарську діяльність у відповідності з законодавством. Таким чином, на нашу думку, *розвиток підприємства вузькому сенсі означає процес змін, що призводить до переходу суб'єкта господарювання від одного якісного стану до іншого*. Зрозуміло, що якісний стан підприємства визначається сукупністю його властивостей, які впливають на його здатність до здійснення господарської діяльності.

Проведені дослідження розкрили декілька підходів до розуміння сутності розвитку (Рис. 1).

Серед них варто відзначити такі фундаментальні компоненти:

- сутнісна компонента: трансформаційний підхід, який передбачає зміну якісного стану; - динамічний підхід, що акцентує увагу на постійних змінах; процесний підхід, який підкреслює значення процесу розвитку.

- результативно-наслідкова компонента: спрощений підхід, що фокусується на збільшенні показників діяльності; кількісний підхід, який звертає увагу на зростання розмірів; якісний підхід, який підкреслює зміну якісного стану; комбінований підхід, який поєднує кількісні та якісні аспекти; адаптаційний підхід, що акцентує на здатності підприємства до адаптації; комплексний підхід, який охоплює всі аспекти розвитку.

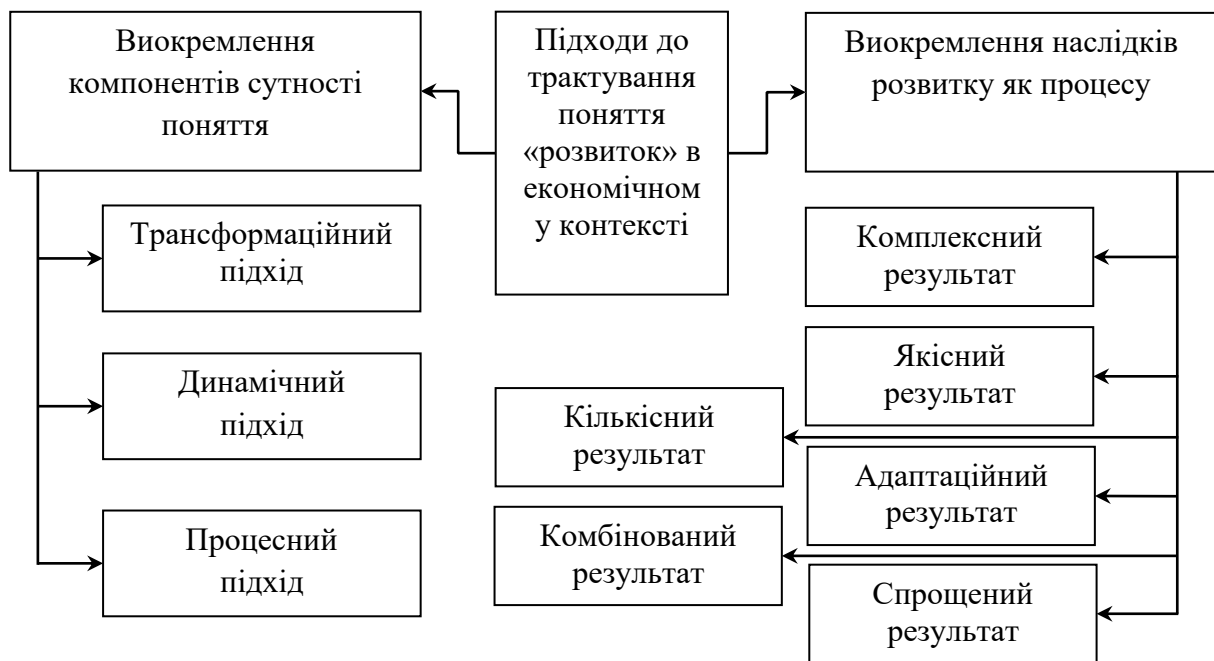

Рис. 1. Класифікація підходів до трактування поняття «розвиток»

Джерело: узагальнено за [23, 24]

Крім того, Іванчук К. О. визначає декілька підходів до визначення сутності розвитку підприємства [26]: зростання розмірів та показників діяльності підприємства; зміна стану підприємства на більш прогресивний; підвищення гнучкості та адаптивності до змін; зміна якісного стану підприємства. Ці різноманітні підходи до розуміння розвитку підприємства свідчать про складність цієї категорії та постійні дискусії серед науковців та експертів.

В одному з досліджень В. Занори [23] здійснено детальний огляд підходів науковців до визначення сутності поняття «розвиток підприємства» та здійснено їх групування за змістовим критерієм. Так, науковець відзначає такі групи підходів до визначення сутності поняття «розвиток підприємства»:

1. Розвиток підприємства – це сукупність змін [26 - 28].
2. Розвиток підприємства визначається характером змін [29].
3. Розвиток підприємства характеризується його станом чи результатом змін [30].
4. Розвиток підприємства – це перманентний процес [22, 31 – 33].

Згідно іншого підходу [29, 34], розвиток підприємств варто розглядати на чотирьох рівнях, кожен з яких є фундаментом для подальшого розвитку:

1. Науково-теоретичний рівень: розвиток - це послідовність внутрішніх та зовнішніх переходів підприємства (або його окремих підрозділів) від одного стану відносної стійкості до іншого, починаючи від моменту створення і до повного припинення функціонування.

2. Методологічний рівень: розвиток підприємства - це постійні зміни в структурі, функціях, елементах і їх властивостях, що дозволяють ефективніше функціонувати в соціально-економічній системі підприємства в умовах динамічного господарського середовища.

3. Методичний рівень: розвиток підприємства - це процес поступових змін в кількісних і якісних характеристиках окремих бізнес-процесів і загальної ефективності підприємницької діяльності.

4. Прикладний рівень: розвиток підприємства - це постійні зміни (підвищення) цільової ефективності використання основних засобів, оборотних коштів, персоналу, земельних ділянок тощо в короткостроковій, середньостроковій і довгостроковій перспективах.

Таким чином, розвиток підприємств залежить від взаємодії цих чотирьох рівнів, які створюють основу для покращення ефективності та адаптації до змін у господарському середовищі.

Згаданий термін як загальнонаукове поняття може бути характеризований різними властивостями, такими як спрямованість, швидкість, результативність та причинність [29, 30]. Крім того, незворотність є ще однією характеристикою, яка використовується для його визначення [32]. Так само важливими сутнісними характеристиками розвитку підприємства, зважаючи на акцентуалізацію в сфері торгівлі має стати ринкове охоплення, товарооборот та базові параметри зростання бізнесу: його вартість та прибутковість.

Отже, узагальнивши розглянуті підходи та трактування сутності поняття «розвиток підприємства» та в контексті предмету дослідження, а також визначених сутнісних характеристик, можемо виокремити такі його базові детермінанти: *розвиток підприємства торгівлі, на наш погляд, все ж таки є процесом переходу з одного якісного стану підприємства до іншого, що характеризується вищим рівнем ресурсного забезпечення, соціальної відповідальності, прибутковості, товарообороту та експансії ринку. Такий процес має бути перманентним та ґрунтуватися на припущенні безперервності підприємницької діяльності в майбутньому.*

З метою виявлення потенціалу підприємства торгівлі для подальшого зростання, виявлення наявних проблем і прийняття ефективних управлінських рішень необхідним є проведення діагностики розвитку, що є систематичним процесом дослідження та оцінки стану підприємств. Діагностика розвитку підприємства торгівлі повинна відповідати наступним характеристикам:

1. комплексність - охоплення всіх аспектів діяльності підприємства торгівлі (фінансовий, операційний, маркетинговий, кадровий, інвестиційний та інноваційний);
2. динамічність - аналіз не лише поточного стану, а й тенденцій розвитку підприємства торгівлі у коротко- та довгостроковій перспективі;
3. об'єктивність - використання кількісних та якісних методів оцінки, базуючись на реальних даних.

Діагностика розвитку підприємства торгівлі є важливим інструментом забезпечення його стабільного зростання і конкурентоспроможності в умовах динамічного ринкового середовища. Вона дозволяє оцінити поточний стан підприємства торгівлі (визначення сильних і слабких сторін, можливостей і загроз), визначити потенціал розвитку (ідентифікація ресурсів і резервів для зростання), виявити проблемні зони (аналіз факторів, що стримують розвиток) та сформулювати рекомендації (розробка шляхів покращення ефективності діяльності підприємства торгівлі).

Залежно від мети та об'єкта аналізу, діагностика розвитку може бути класифікована на різні види (Табл. 1).

Таблиця 1. Види діагностики розвитку підприємства торгівлі

Вид діагностики розвитку	Характеристика
Фінансова діагностика	○ Оцінка фінансового стану підприємства: ліквідність, платоспроможність, рентабельність. ○ Аналіз динаміки доходів, витрат, прибутку та рентабельності операційної діяльності. ○ Прогнозування фінансових результатів та виявлення ризиків. ○ Аналіз та прогнозування грошових потоків.
Операційна діагностика	○ Аналіз ефективності торговельних операцій, обсягів продажів і товарообороту. ○ Вивчення ефективності управління товарними запасами та логістичними процесами. ○ Оцінка продуктивності праці та використання ресурсів.
Маркетингова діагностика	○ Оцінка ринкової позиції підприємства, частки ринку та конкурентоспроможності. ○ Вивчення попиту споживачів і змін у їх поведінці. ○ Аналіз ефективності маркетингових стратегій та каналів збуту.
Організаційна діагностика	○ Оцінка організаційної структури підприємства та її відповідності цілям розвитку. ○ Аналіз системи управління, розподілу повноважень і прийняття рішень. ○ Діагностика кадрового потенціалу: кваліфікація, мотивація, продуктивність персоналу.
Інноваційна діагностика	○ Оцінка впровадження нових технологій, автоматизації бізнес-процесів і цифрових рішень. ○ Аналіз рівня інноваційної активності та інвестицій у розвиток. ○ Вивчення адаптації до сучасних технологічних трендів.
Соціально-економічна розвитку	○ Оцінка впливу підприємства на соціальне середовище, корпоративна відповідальність. ○ Аналіз рівня задоволеності працівників і споживачів. ○ Дослідження впливу підприємства на місцеву економіку та ринок праці.
Діагностика зовнішнього середовища	○ Вивчення макроекономічних факторів, що впливають на розвиток підприємства (політичні, економічні, соціальні, технологічні). ○ Аналіз конкурентного середовища та ринкових умов. ○ Виявлення потенційних загроз і можливостей для подальшого розвитку.

Джерело: сформовано на основі [15-20]

Фінансова діагностика в підприємствах торгівлі має специфіку, пов'язану з швидкою оборотністю активів, високою інтенсивністю грошових потоків і залежністю від зовнішніх факторів. Вона є необхідною для

забезпечення ефективного управління фінансовими ресурсами та досягнення стійкого розвитку. Отже, особливості фінансової діагностики розвитку підприємства торгівлі полягають в дослідженні змін споживчого попиту, оцінці оборотності оборотних активів, аналізі маржинальності, оцінці рентабельності продаж, ефективності управління витратами.

Важливим кроком до підвищення конкурентоспроможності підприємства торгівлі та забезпечення його економічної стійкості в умовах мінливого ринку є інтеграція цифрових технологій у фінансову діагностику. Використання цифрових технологій у фінансовій діагностиці розвитку підприємства торгівлі знижує ймовірність помилок у розрахунках, скорочує час на підготовку фінансових звітів, підвищує точність прогнозів завдяки обробці великих обсягів даних, забезпечує високу адаптивність до змін у ринкових умовах та підвищує прозорість діяльності підприємства. В той же час, є інтеграція цифрових технологій у фінансову діагностику розвитку підприємства торгівлі пов'язана з високими витратами на впровадження сучасних цифрових рішень, необхідністю навчання персоналу роботі з новими технологіями, ризиками кібератак та витоку конфіденційних даних.

Основні аспекти інтеграції цифрових технологій у фінансову діагностику розвитку підприємства торгівлі полягають в наступному: автоматизація фінансового обліку та звітності, впровадження систем бізнес-аналітики (BI), аналіз великих даних (Big Data), впровадження штучного інтелекту (AI) та машинного навчання, хмарні технології, блокчейн для забезпечення прозорості, інтеграція CRM та фінансових модулів, кібербезпека та захист даних, мобільні додатки для фінансового моніторингу. Інтеграція цифрових технологій у фінансову діагностику підприємств торгівлі сприяє підвищенню точності аналізу, прискоренню процесів прийняття рішень та забезпеченню гнучкості в умовах динамічного ринкового середовища. Це дає можливість підприємствам оперативно реагувати на виклики та забезпечувати стабільний розвиток.

Фінансова діагностика виступає основою для фінансового прогнозування розвитку підприємства торгівлі. Вона забезпечує аналіз поточного стану підприємства, виявляючи його сильні та слабкі сторони, фінансові ризики та можливості. Результати діагностики дають базу для формування реалістичних прогнозів, враховуючи історичні дані та сучасні тенденції. Якщо діагностика відповідає на питання "що є зараз?", то прогнозування – "що буде далі?". Прогнозування використовує дані, отримані з діагностики, для оцінки майбутніх фінансових показників, таких як доходи, витрати, прибуток, потреба в фінансуванні тощо. Фінансова діагностика проводиться регулярно для перевірки виконання прогнозів, виявлення відхилень та уточнення прогнозів. Це створює безперервний цикл: діагностика -> прогнозування -> реалізація -> оновлена діагностика.

У торгівлі фінансова діагностика дозволяє оцінити ефективність продажів, оптимізувати товарооборот, виявляти проблеми з ліквідністю та фінансуванням. Прогнозування забезпечує підготовку до змін на ринку, розробку стратегій для збільшення обороту та прибутковості.

Отже, фінансова діагностика допомагає виявляти загрози та можливості, які вже впливають на діяльність підприємства, а прогнозування дозволяє підприємству торгівлі проактивно реагувати на виклики та формувати плани розвитку, що враховують сезонність, динаміку попиту, економічні кризи чи зовнішні ризики. Разом вони створюють системний підхід до управління, який сприяє підвищенню фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємства торгівлі.

Етапізація фінансової діагностики розвитку підприємства торгівлі включає:

1. **Аналіз впливу зовнішніх факторів** - фінансова діагностика враховує вплив макроекономічних умов, таких як рівень інфляції, зміни у валютних курсах, купівельна спроможність споживачів, а також ринкову кон'юнктуру. Це дозволяє краще оцінити перспективи розвитку підприємства.

2. **Оцінка фінансового стану як основа для прогнозів** - фінансова діагностика дозволяє виявити поточний рівень фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності підприємства торгівлі. Ці показники є базовими для формування реалістичних прогнозів розвитку підприємства торгівлі.

3. **Ідентифікація ключових фінансових ризиків та розробка стратегії управління ними.**

Підприємства торгівлі в умовах війни стикаються з багатогранними фінансовими ризиками (Табл. 2), які вимагають гнучкості та адаптивності у фінансовому управлінні.

Таблиця 2. Найважливіші фінансові ризики для підприємств торгівлі в умовах війни

Вид ризику	Прояви ризику
1	2
1. Ризик зниження платоспроможності споживачів	○ Скорочення доходів населення через економічну нестабільність та втрату робочих місць призводить до зменшення обсягів споживання. ○ Зміна структури витрат клієнтів: зростання попиту на базові товари та зниження попиту на неосновні групи товарів.
2. Курсова нестабільність та валютні ризики	○ Значні коливання курсу гривні впливають на вартість імпортованих товарів, збільшуючи витрати на закупівлю. ○ Ускладнення прогнозування валютних втрат і доходів у довгостроковій перспективі.
3. Ризик втрати фінансових ресурсів	○ Зниження обсягів оборотного капіталу через перебої в постачанні та зменшення продажів. ○ Проблеми з поверненням дебіторської заборгованості від партнерів або клієнтів.
4. Інфляційні ризики	○ Зростання собівартості товарів через підвищення цін на енергоносії, тарифів на транспортування та вартості інших ресурсів. ○ Втрата купівельної спроможності через інфляцію, що зменшує реальні доходи споживачів.
5. Ризик перебоїв у фінансуванні	○ Обмежений доступ до кредитних ресурсів або підвищення їх вартості через зростання відсоткових ставок. ○ Відсутність або недостатність інвестиційних коштів для розвитку бізнесу.
6. Ризик порушення логістичних ланцюгів	○ Ускладнення транспортування товарів через руйнування інфраструктури або бойові дії. ○ Дефіцит ключових товарів, особливо імпортованих, через перебої з постачанням.

1	2
7. Ризик зміни податкового навантаження	○ Непередбачувані зміни у податковому законодавстві або додаткові військові збори можуть збільшити витрати підприємства.
8. Ризик втрати активів	○ Руйнування торговельних об'єктів, складів або офісів унаслідок бойових дій. ○ Втрата товарно-матеріальних цінностей через мародерство або неможливість їх реалізації.
9. Ризик втрати інвестиційної привабливості	○ Відтік інвесторів через високий рівень ризику в країні. ○ Зниження обсягів залучення зовнішніх фінансових ресурсів.
10. Ризик залежності від міжнародної допомоги	○ Залежність від міжнародних кредитів або грантів може створювати додаткові зобов'язання та обмежувати фінансову свободу підприємства.
11. Ризик нестабільності регуляторного середовища	○ Раптові зміни у фінансово-економічній політиці держави можуть ускладнити фінансове прогнозування та управління.

Джерело: сформовано на основі [1-4, 10-14]

Впровадження кризових стратегій, диверсифікація джерел фінансування та використання цифрових технологій можуть знизити негативний вплив цих ризиків та сприяти стабільності бізнесу.

Завдяки фінансовій діагностиці підприємство може визначити основні фінансові ризики та розробити стратегії для їх мінімізації, що є важливим для забезпечення стабільного розвитку.

4. Визначення резервів для зростання - фінансова діагностика дозволяє виявити «вузькі місця» та резерви для підвищення ефективності (наприклад, оптимізація витрат, управління товарними запасами, поліпшення роботи з дебіторами). Це забезпечує основу для прогнозування розвитку підприємства торгівлі.

5. Прогнозування доходів та витрат і грошових потоків - на основі аналізу минулих періодів та сезонних коливань, діагностика сприяє формуванню реалістичних прогнозів формування фінансових результатів та руху грошових коштів, що особливо важливо для підприємств торгівлі з динамічним попитом. Методами, які можуть бути використані для

прогнозування, є: трендовий, експертний, економіко-математичний, факторно-аналітичний.

6. **Адаптація до кризових умов** - у разі змін на ринку чи виникнення кризових ситуацій, фінансова діагностика дозволяє швидко адаптувати прогнози розвитку відповідно до нових умов, зокрема за рахунок переоцінки фінансових ризиків.

7. **Формування стратегічного бачення** - результати фінансової діагностики дозволяють керівництву підприємства створити комплексне стратегічне бачення майбутнього розвитку з урахуванням фінансових можливостей та ризиків.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Отже, фінансова діагностика є важливим інструментом для прогнозування розвитку підприємства торгівлі. Вона забезпечує базу для аналізу поточного стану, виявлення ризиків та резервів, розробки стратегічних планів і адаптації до мінливих умов ринку, що сприяє підвищенню ефективності управління та конкурентоспроможності підприємства. Фінансове прогнозування є важливим елементом управління розвитком підприємств торгівлі, що сприяє досягненню стабільності та зростання навіть в умовах складного та динамічного ринкового середовища.

Перспективи подальших розвідок з досліджуваної проблематики полягають в створенні адаптивних моделей фінансової діагностики, які враховують специфіку торговельної галузі, макроекономічні коливання та глобальні кризи, а також у вивченні їх стійкості в контексті криз, воєн та інших факторів ризику.

Література

1. Кашена Н.Б. Фінансова діагностика: навч. посібник. Х.: ХДУХТ, 2018. 196 с. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/10411/1/Kaschena_Financial_diagnostics_NP_slst_2018.pdf

2. Кудельський В. Е. Фінансова діагностика у системі антикризового управління підприємством. *Економічний простір*. 2020. № 163. С 81-84. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/163-14>

3. Островська О.А., Юркевич О.М., Жмуд А.П., Колякіна О.М. Фінансова діагностика компаній в умовах військової агресії: проблеми та шляхи вирішення. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2024. № 1 (272). С. 87-95. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1931904>

4. Дмитренко Д. Концептуальний підхід до формування ефективної системи фінансової діагностики діяльності підприємства. *Економіка та суспільство*. 2023. № 52. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-44>

5. Ціпуринда В. С. Інноваційний підхід до прогнозування розвитку підприємства у сучасних умовах. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2015. Вип. 10. С. 182-185. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2015/10-2015/41.pdf>

6. Васюта В.Б., Срібна А.С. Теоретичні аспекти прогнозування розвитку підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Випуск 20. С. 255-259. URL: <http://global-national.in.ua/archive/20-2017/51.pdf>

7. Ващенко О.П., Карпенко О.В. Прогнозування розвитку підприємства. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. № 3 (33). 2020. С. 63-68.

8. Кирилов Ю. Є., Желуденко К. В. Прогнозування конкурентоспроможного розвитку аграрних підприємств у системі формування їх конкурентних стратегій. *Економіка АПК*. 2021. № 11. С. 23-31.

9. Юдіна О.І. Прогнозування сталого економічного розвитку підприємства готельно-ресторанного господарства на основі оцінки його виробничого потенціалу. *Економічний простір*. 2019. № 150. С. 82-88.

10. Коцупал О. Фінансове прогнозування в умовах глобальної невизначеності. *Scientia fructuosa*. 2023. № 147. С 17-25. URL: <https://journals.knute.edu.ua/scientia-fructuosa/article/view/1753/1665>

11. Нечипоренко А.В. Особливості фінансового прогнозування на підприємстві в контексті сучасних трансформацій. *Європейський науковий*

журнал Економічних та Фінансових інновацій. 2024. № 1 (13). С. 228-237.
URL: <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/276>

12. Єршова Н. Фінансове прогнозування у фокусі обліково-аналітичного забезпечення. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2024. Випуск 5. С. 312-322. URL: <https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe/article/view/169/167>

13. Семенова С.М. Фінансове прогнозування в системі стратегічного управління підприємством. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 16. С. 150-167. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/4371/4406>

14. Свідерська І.М., Юркевич О.М. Фінансове прогнозування і бюджетування корпоративних підприємств за умов макроекономічної волатильності. *Ефективна економіка*. 2023. № 8. URL: <https://nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/1992/2015>

15. Веретенникова Г.Б., Омелаєнко Н.М. Методи діагностики та прогнозування розвитку підприємства: навчальний посібник. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 190 с. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/20103/1/2017%20-%20Веретенникова%20Омелаєнко.pdf>

16. Tarasiuk G., Kovalchuk V., Sotnyk A. Комплексне прогнозування в системі стратегічної діагностики потенціалу підприємства. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2021. № 2(33). С. 358-366. URL: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i33.207089>

17. Биба В. В., Лоза Т. В. Діагностика та прогнозування фінансово-економічного стану підприємства. *Економіка та держава*. 2015. № 5. С. 110-113. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/5_2015/26.pdf

18. Самодай В.П., Машина Ю.П., Нечвоглод І.В. Діагностика та прогнозування фінансово-економічного стану підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2022. Випуск 1 (34). С. 145-149. URL: https://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/34_2022/26.pdf

19. Шкарабан С. І., Корецький Б. М., Ярощук О. В. Діагностика і прогнозування фінансово-господарського розвитку акціонерного товариства:

монографія. Видання 2. Тернопіль: Тайп, 2010. 300 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/1711/1/Монографія-1.pdf>

20. Сарай Н.І. Проблеми прогнозування фінансово-економічних показників в ході проведення фінансової діагностики підприємства. *Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал*. 2011. Випуск 4 (23). С. 131-135. URL: https://library.wunu.edu.ua/images/stories/praci_vukladachiv/Факультет%20ЕУ/КафЕПіК/Сарай%20Н.%20І/проблеми%20прогнозування%20фінансово-економічних.pdf

21. Філософія: словник термінів та персоналій / В. С. Бліхар, М. А. Козловець, Л. В. Горохова, В. В. Федоренко, В. О. Федоренко. Київ: КВІЦ, 2020. 274 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3551/1/%D0%91%D0%BB%D1%96%D1%85%D0%B0%D1%80__%D0%9C.%C2%A0%D0%90.%D0%A4%D0%9B%D0%9E%D0%A1%D0%9E%D0%A4%D0%AF._%D0%A1%D0%B%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%282%29.pdf

22. Запасна Л. С. Економічна сутність розвитку підприємства. *Культура народів Причорномор'я*. 2006. № 96. С. 33-37. URL: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/36354/10-Zapasna.pdf>

23. Занора В. Розвиток підприємства: сутність, форми, види. *Галицький економічний вісник*. 2019. № 6 (61). URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/323227794.pdf>

24. Верхоглядова Н. І., Кононова І. В. Систематизація підходів до трактування розвитку будівельного підприємства. *Економіка та управління підприємствами*. 2016. Вип. 1. С. 67-74. URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/Verhoglyadova-N.-I.-Kononova-I.-V..pdf>

25. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

26. Іванчук К. О. Теоретичні підходи до визначення сутності категорії «розвиток підприємства». *Стратегія і механізми регулювання*

промислового розвитку. 2012. С. 231-239. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sim_2012_2012_21

27. Дунда С. П. Теоретичні підходи до визначення поняття «розвиток підприємства». *Проблеми підвищення ефективності інфраструктури*. 2011. Вип. 32. С. 70-75.

28. Погорєлов Ю. С. Розвиток підприємства: поняття та види. *Культура народів Причорномор'я*. 2006. № 88. С. 75-81. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/36617>

29. Передерієнко Н. І. Сутнісно-змістовна характеристика процесів управління стратегічним розвитком підприємств. Стратегічні напрями розвитку підприємств видавничої галузі, поліграфічної діяльності і книготоргівлі: монографія / під. ред. Ганжурова Ю. С. Київ. 2015. С. 10-24.

30. Ткаченко А. М., Марченко К. А. Сучасні підходи до управління розвитком підприємства. *Економіка і регіони*. 2014. Вип. 1. С. 85-90. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrig_2014_1_15

31. Богатирьов І. О. Управління розвитком підприємства (за матеріалами малих підприємств меблевої промисловості України): автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.01. Київ, 2004. 22 с. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/publ/REF-0000266989>

32. Залунін В. Ф., Щеглова О. Ю. Управління розвитком та функціонуванням виробничо-економічної системи будівельних підприємств. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2013. Вип. 2. С. 189-195. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchtei_2013_2_35

33. Прийма Л. Р., Кулиняк І. Я. Розвиток підприємства: сутність поняття. *Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: збірник науково-технічних праць*. 2012. Вип. 22. 10. С. 236-241. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnltu_2012_22.10_44

34. Кулинич Ю. М. Теоретичні аспекти сутності категорії економічний розвиток підприємства в ринковому середовищі. *Науковий вісник БДФЕУ*. 2012. Вип. 1 (22). С. 426-433.

References

1. Kaschena, N.B. (2018), Finansova diahnostyka [Financial diagnostics], KhDUKhT, Kharkiv, Ukraine, available at: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/10411/1/Kaschena_Financial_diagnostics_NP_slst_2018.pdf (Accessed 05 Jan 2025).
2. Kudel's'kyj, V.E. (2020), "Financial diagnostics in the crisis management system", *Ekonomichnyj prostir*, vol. 163, pp. 81-84. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/163-14>
3. Ostrovs'ka, O.A. Yurkevych, O.M. Zhmud, A.P. and Koliakina, O.M. (2024), "Financial diagnostics of companies in the context of military aggression: problems and solutions", *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, vol. 1 (272), pp. 87-95, available at: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewById/1931904> (Accessed 05 Jan 2025).
4. Dmytrenko, D. (2023), "A conceptual approach to the formation of an effective system of financial diagnostics of an enterprise", *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 52. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-44>
5. Tsipurynda, V.S. (2015), "The innovative going to solving of forecasting the development of enterprises", *Naukovyj visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriia : Ekonomika i menedzhment*, vol. 10, pp. 182-185, available at: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2015/10-2015/41.pdf> (Accessed 05 Jan 2025).
6. Vasiuta, V.B. and Sribna, A.S. (2017), "Theoretical aspects of predicting the development of enterprises", *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky*, vol. 20, pp. 255-259, available at: <http://global-national.in.ua/archive/20-2017/51.pdf> (Accessed 05 Jan 2025).
7. Vaschenko, O.P. and Karpenko, O.V. (2020), "Forecasting the development of the enterprise", *Ekonomika. Menedzhment. Biznes*, vol. 3 (33), pp. 63-68.
8. Kyrylov, Yu.Ye. and Zheludenko, K.V. (2021), "Forecasting the competitive development of agricultural enterprises in the system of forming their competitive strategies", *Ekonomika APK*, vol. 11, pp. 23-31.

9. Yudina, O.I. (2019), "Forecasting the sustainable economic development of a hotel and restaurant enterprise based on the assessment of its production potential", *Ekonomichnyj prostir*, vol. 150, pp. 82-88.

10. Kotsupal, O. (2023), "Financial forecasting in the context of global uncertainty", *Scientia fructuosa*, vol. 147, pp. 17-25, available at: <https://journals.knute.edu.ua/scientia-fructuosa/article/view/1753/1665> (Accessed 05 Jan 2025).

11. Nechyporenko, A.V. (2024), "Features of financial forecasting at the enterprise in the context of modern transformations", *Yevropejs'kyj naukovyj zhurnal Ekonomichnykh ta Finansovykh innovatsij*, vol. 1 (13), pp. 228-237, available at: <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/276> (Accessed 05 Jan 2025).

12. Yershova, N. (2024), "Financial forecasting in the focus of accounting and analytical support", *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*, vol. 5, pp. 312-322, available at: <https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe/article/view/169/167> (Accessed 05 Jan 2025).

13. Semenova, S.M. (2024), "Financial forecasting in the enterprise strategic management system", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 16, pp. 150-167, available at: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/4371/4406> (Accessed 05 Jan 2025).

14. Sviders'ka, I.M. and Yurkevych, O.M. (2023), "Financial forecasting and budgeting of corporate enterprises under the conditions of macroeconomic volatility", *Efektivna ekonomika*, vol. 8, available at: <https://nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/1992/2015> (Accessed 05 Jan 2025).

15. Veretennykova, H.B. and Omelaienko, N.M. (2017), *Metody diahnostryky ta prohnozuvannia rozvytku pidpryiemstva [Methods of diagnostics and forecasting the development of the enterprise]*, KhNEU im. S. Kuznetsia, Kharkiv, Ukraine, available at: <http://www.repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/20103/1/2017%20-%20Veretennykova%2C%20Omelaenko.pdf> (Accessed 05 Jan 2025).

16. Tarasiuk, G. Kovalchuk, V. and Sotnyk, A. (2021), "Complex forecasting in the system of strategic diagnostics of enterprise's potential", *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, vol. 2 (33), pp. 358-366. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i33.207089>

17. Byba, V. and Loza, T. (2015), "Diagnosis and prognosis of financial and economic state enterprises", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 5, pp. 110-113, available at: http://www.economy.in.ua/pdf/5_2015/26.pdf (Accessed 05 Jan 2025).

18. Samodaj, V.P. Mashyna, Yu.P. and Nechvohlod, I.V. (2022), "Diagnostics and forecasting financial-economic state of the company", *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia*, vol. 1 (34), pp. 145-149, available at: https://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/34_2022/26.pdf (Accessed 05 Jan 2025).

19. Shkaraban, S.I. Korets'kyj, B.M. and Yaroschuk, O.V. (2010), *Diahnostyka i prohnozuvannia finansovo-hospodars'koho rozvytku aktsionernoho tovarystva* [Diagnostics and forecasting of the financial and economic development of a joint-stock company], Tajp, Ternopil', Ukraine, available at: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/1711/1/Monohrafiia-1.pdf> (Accessed 05 Jan 2025).

20. Saraj, N.I. (2011), "Problems of forecasting financial and economic indicators during the financial diagnostics of the enterprise", *Vseukrains'kyj naukovo-vyrobnychyj zhurnal*, vol. 4 (23), pp. 131-135, available at: https://library.wunu.edu.ua/images/stories/praci_vukladachiv/Fakul'tet%20EU/KafEPiK/Saraj%20N.%20I/problemy%20prohnozuvannia%20finansovo-ekonomichnykh.pdf (Accessed 05 Jan 2025).

21. Blikhar, V.S. Kozlovets', M.A. Horokhova, L.V. Fedorenko, V.V. and Fedorenko, V.O. (2020), *Filosofiia: slovnyk terminiv ta personalij* [Philosophy: a dictionary of terms and personalities], KVITs, Kyiv, Ukraine, available at: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3551/1/%D0%91%D0%BB%D1%96%D1%85%D0%B0%D1%80__%D0%9C.%C2%A0%D0%90.%D0%A4I%D0%9B%D0%9E%D0%A1%D0%9E%D0%A4I%D0%AF._%D0%A1%D0%B%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%BE%D1%81%D1%

82%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%282%
29.pdf (Accessed 05 Jan 2025).

22. Zapasna, L.S. (2006), "The economic essence of enterprise development", *Kul'tura narodiv Prychornomor'ia*, vol. 96, pp. 33-37, available at: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/36354/10-Zapasna.pdf> (Accessed 05 Jan 2025).

23. Zanora, V. (2019), "Enterprise development: essence, forms, types", *Halyts'kyj ekonomichnyj visnyk*, vol. 6 (61), available at: <https://core.ac.uk/download/pdf/323227794.pdf> (Accessed 05 Jan 2025).

24. Verkhohliadova, N.I. and Kononova, I.V. (2016), "Systematization of approaches to interpretation of building enterprise development", *Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy*, vol. 1, pp. 67-74, available at: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/Verhoglyadova-N.-I.-Kononova-I.-V..pdf> (Accessed 05 Jan 2025).

25. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), "The Commercial Code of Ukraine", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (Accessed 05 Jan 2025).

26. Ivanchuk, K.O. (2012), "Theoretical approaches to defining the essence of the category "enterprise development"", *Stratehiia i mekhanizmy rehuliuвання promyslovoho rozvytku*, pp. 231-239, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sim_2012_2012_21 (Accessed 05 Jan 2025).

27. Dunda, S.P. (2011), "Theoretical approaches to defining the concept of "enterprise development"", *Problemy pidvyschennia efektyvnosti infrastruktury*, vol. 32, pp. 70-75.

28. Pohorielov, Yu.S. (2006), "Enterprise development: concepts and types", *Kul'tura narodiv Prychornomor'ia*, vol. 88, pp. 75-81, available at: <http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/36617> (Accessed 05 Jan 2025).

29. Perederiienko, N.I. (2015), "Substantive and content characteristics of strategic development management processes enterprises", *Stratehichni napriamy rozvytku pidpriemstv vydavnychoi haluzi, polihrafichnoi diial'nosti i knyhotorhivli* [Strategic directions of development of enterprises of publishing industry, printing activity and book trade], Kyiv, Ukraine, pp. 10-24.

30. Tkachenko, A.M. and Marchenko, K.A. (2014), "New approaches to management of the enterprise development", *Ekonomika i rehiony*, vol. 1, pp. 85-90, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrig_2014_1_15 (Accessed 05 Jan 2025).
31. Bohatyr'ov, I.O. (2004), "Management of enterprises development (based on materials of small enterprises of Ukrainian furniture industry)", Abstract of Ph.D. dissertation, Economy, Kyiv, Ukraine, available at: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/publ/REF-0000266989> (Accessed 05 Jan 2025).
32. Zalunin, V.F. and Schehlova, O.Yu. (2013), "Management of development and functioning of production and economic system of construction enterprises", *Visnyk Chernivets'koho torhovel'no-ekonomichnoho instytutu. Ekonomichni nauky*, vol. 2, pp. 189-195, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchtei_2013_2_35 (Accessed 05 Jan 2025).
33. Pryjma, L.R. and Kulyniak, I.Ya. (2012), "Enterprise development: essence of the concept", *Naukovyj visnyk Natsional'noho lisotekhnichnoho universytetu Ukrainy: zbirnyk naukovo-tekhnichnykh prats'*, vol. 22. 10, pp. 236-241, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnltu_2012_22.10_44 (Accessed 05 Jan 2025).
34. Kulynych, Yu.M. (2012), "Theoretical aspects of the essence of the category of economic development of the enterprise in a market environment", *Naukovyj visnyk BDFEU*, vol. 1 (22), pp. 426-433.

Стаття надійшла до редакції 13.01.2025 р.